

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДРЕВНИТЕ ЧОВЕШКИ СКЕЛЕТИ ОТ СИНЦЗЯН, КИТАЙ

Хан Кансин

Институт по археология, Китайска академия на социалните науки, Пекин
HAN Kangxin: "The Study of Ancient Human Skeletons from Xinjiang, China"
Sino-Platonic Papers, 5 1 (November, 1994)

Синцзян е една от основните области на контакт и движение между източните и западните раси на Евразийския континент. Тя е важно звено от древния "Път на коприната" преминаващ през Средна Азия. Следователно изучаването на физическите и антропологически расови характеристики на древните популации в тази област, е от важно значение, за проследяване процеса на формиране на съвременния расов тип, на населението в Синцзян и прилежащите райони на Средна Азия.

Между 1920 и 1940 г. само трима чужди учени са публикували свои изчерпателни изследвания в тази област. Това са: Артур Кийт (Arthur Keith) от Англия (1929), Карл-Херман Хьортцьо (Carl-Herman Hjortsjö) и Андер Валандер (Ander Walander) от Германия (1924) и А.Н.Юзефович от СССР (1949). Общо са изследвани и описани двадесет черепа. Пет от тях са открити в северната част на Такламакан, и Кийт ги характеризира като "лулански расов тип". Единадесет черепа са били събрани от Свен Хедин близо до Лубубо (Luobubo) в района на ез.Лоп-нор през 1928 и 1934 г. и са разделени в три групи (северна, китайска и алпийска) от Хьортцьо и Валандер. Останалите черепи също са от Лоп-нор и показват монголоидни черти. Юзефович предполага че са принадлежали на народа туцзе (Tuǰue), т.е. имат древнотюркски произход (Keith, A., 1929; Hjortsjö, C.H. и A. Walander, 1942; Юзефович/Iusefovich, A.N., 1949).

Трябва да се отбележи, че всички материали, посочени по-горе са описани от западни изследователи, които не са правили системни археологически разкопки. Двадесетте черепа идват от девет различни места, не са ясно датирани, така че е много трудно да се обсъжда расовия състав на населението на древен Синцзян само по тези материали. Китайските учени провеждат систематични разкопки в този регион от 1940 г. насам. Аз проучих целия скелетен материал, намиращи се в Института по археологията на Синцзян и направих анализ на неговите физически и расови характеристики. Материалите включват около 274 черепа, които са събрани от девет древни некропола в Синцзян. Хронологичния интервал на погребенията е от 1800 г.пр.н.е. до 300 г.от н.е.

Разпределението на тези некрополи (фиг. I), тяхната точна възраст и расово-морфологичните характеристики на скелетния материал представям, както следва:

(1) Некропол Гумугоу (Gumugou) на долното течение на река Концзюе (Kongque) или Кончедаря. Некрополът е разположен върху дюните на втората тераса на северния бряг по долното поречие на река Концзюе (Кончедаря), на около 70 км източно от изсъхналото корито на ез.Лоп-нор. Китайските учени имат различни мнения за неговата възраст, но повечето от резултатите получени с метода С-14 го датират от преди около 3800 години. (Ван Бинхуа, 1983). Изхождайки от този факт се вижда че, некрополът е функционирал през бронзовата епоха. Екипът за полеви изследвания на Института по археологията на Синцзян е изследвал 42

гроба и са извършени антропологически възстановки на 18 черепа (11 мъжки и 7 женски). Според морфологическите си характеристики, това население е било с продълговати, тесни и високи черепа, със сравнително ниски и широки лицеви размери и силно изпъкване на носа. Надочните дъги и глабелата¹ при мъжките черепа са силно изразени, с правоъгълни орбити и широк носен отвор. Проекцията на лицето е ясно изразена във фронталната (напречната) равнина, и по-слабо – във сагиталната (надлъжната) равнина. Тилната област е с кръгла форма, гледана отзад и сплесната в мястото на ламбдовидния шев² (Хан Кансин, 1986b).

В обобщение, тези черепа имат категорично западни (европейски) расови характеристики. Наблюдава се и изразена хомогенност между индивидите. Отчитайки техните антропологически характеристики, могат да се отнесат към т.нар. “протоевропейски или праевропейски тип”, термин използван от някои антрополози от бившия СССР в миналото, за обозначаване на расовия тип на популациите от бронзовата епоха в Южен Сибир, Казахстан, Централна Азия и степните области по долното поречие на р.Волга (Хан Кансин 1986b).

(2) Некропол Алагоу (Alagou), Тяншан. Този некропол се намира в областта Алагоу до южната граница на Турфанския басейн. Тук се различават три различни типа погребения. Човешките кости са събрани от група подмогилни гробове, намиращи се под насипи от камъни. Тяхната възраст е около 2700-2000 г. От общо 58 черепа 33 са мъжки и 25 женски. Повечето от черепите притежават характеристики на западните раси, но също показват няколко вариации. Например едната подгрупа принадлежи към средиземноморската раса, черепите са долноокранен тип, с висока и продълговата форма (като при индо-афганската раса), други черепа са от брахиокранен тип и принадлежат към памиро-фарганската раса, останалата част от черепите съчетават характеристиките на тези две групи.

Носните отвори са обикновено високи и тесни, но орбитите (очниците), и лицевата проекция в напречната равнина е идентична с тази на памиро-ферганската група. Това показва че е имало смесване между представители на две различни европейски подраси. (Хан Кансян, 1993).

В допълнение някои от скелети в групата гробове в Алагоу показват смесени европейско-монголоидни характеристики (Хан Kangxin, 1990).

(3) Некропол Янбулак (Yanbulak), Люшюцуан (Liushuquan), Хами (Hami). Този некропол е разположен на едноимен земен хълм (Янбулак) намиращ се в близост до Люшюцуан в Хами. Гробните ями са правоъгълни, изградени с кирпичени тухли. Тяхната възраст е около 3100-2500 години. По-голямата част на гробове са били разрушена и съхранеността на костите е лоша. Около 76 гроба са били разкопани, но са открити само 29 напълно запазени черепа. Двадесет от тях са с ясни монголоидни характеристики, осем могат да се класифицират като принадлежащи към западните раси. Основните морфологични характер на черепите, класифицирани като монголоидни са удължените широки орбити и са близо до тези на източните тибетските популации. Черепите от европейски произход, по морфологични белези са сходни с тези от некропола Гумугоу от долното течение на р.Кончедаря. (Хан Кансян, 1990 г.).

---

¹ б.пр. глабела (glabella) пространството между двете вежди, над основата на носа.

² б.пр.: връзката между тилната (оципитална) кост и двете теменни (париетални) кости.

С една дума, елементите на източната (монголоидната) и западната (европеидната) раси са едновременно представени при древното население в района на Хами, но като цяло първият тип (монголоидния) е доминиращ. Според откритите керамични съдове, принадлежащи към групата на “рисуваната керамика” се вижда тясната връзка с древните култури от бронзовата епоха обитавали източните области като Гансу и Цинхай (Куко-нор). (Хан Кансян, 1990 г.).

(4) Некропол от източните покрайнини на Лулан. Некрополът е разположен на две високи тераси, източно от древен Лулан. Има много посуда и предмети от китайски произход, от времето на империята Хан, идентични с материалната култура на населението по средното и долно течение на Жълтата река. Сред погребалния инвентар се откриват различни видове коприна, копринени конци, брокат, бронзови огледала, лакирани предмети, китайски монети “вучжу” (Wuzhu) и др. Датировката на некропола е сравнително късна – преди около 1800 години т.е. съответстваща на династия Източна или Младша Хан. Сред шест черепа от некропола 5 са мъжки и 1 женски. Само един череп (женския) показва монголоидни характеристики. Останалите са с ясен европейден произход; продълговати и високи черепни сводове, тесни носови отвори, високи арковидни носни кости и високи орбити. Тези характеристики са идентични с облика на племената саки от Южен Памир в бившия СССР, от VI в. пр. н. е. С други думи те са близки до средиземноморската раса, в морфологичен аспект. Женският череп е с монголоидни характеристики (плоски лицеви кости, високо и широко лицето и слаба носна проекция, широк черепен свод и т.н.), и по своята морфология ясно се различава от другите пет мъжки черепа (Хан Кансян, 1986а). (Ж.В.: вероятно китайска или тибетска (цянска) съпруга на местен аристократ от Крорайна)

(5) Некропол Шанпула, Лупу (Луору)/Лоп-нор. Този некропол е разположен в югозападните покрайнини на Такламакан. Наблюдава се разнообразие в погребалните съоръжения: саркофаг издълчан в дървен ствол, саркофаг издълбан в дървен ствол под формата на лодка, групови погребания на повече от 100 човека. Човешки кости, включително и 56 индивидуално погребания са изследвани от последния вид погребения. Според вида на придружаващата посуда и предмети, се виждат тесни връзки с населението от долното и средното течение на Жълтата река (т.е. китайско влияние). Възрастта на гробовете от групата на груповите погребения е около 2200 години (С-14), или III – II в. пр. н. е.. Професор Шао Синчжоу (Shao Xingzhou 1988) определя костите от Шанпула като преобладаващ монголоидни, с някои европейдни примеси. Но аз не съм съгласен с това и определям костния материал като преобладаващо европейден, с малък монголоиден примес. Според характеристиките си (продълговати и високи черепни сводове с тесен отвор на носа) са твърде близки с източносредиземноморската раса и древните саки от Южен Памир в бившия СССР (Хан Кансин, и съавт., Хан Kangxin, 1989).

(6) Некропол Сянбабао (Xiangbaobao) Таджикски автономен окръг. Некрополът се намира в близост до Ташкуртан, Памирското плато. Има два вида погребения: с кремиране и с трупологане. погребенията са подмогилни и в склепове. Възрастта на този некропол е около 2800-2500 години, (С-14, датирани по дърво от ковчег). Открит е цялостно съхранен само един череп. По

антропологическата си характеристика, показва ясна западна (европейска) принадлежност: малък преден наклон, изпъкнали надочни дъги и глабела, изразена носна проекция, тесен носов отвор, изразени лицеви проекции и издължено лице. Тези характеристики са близки до вида на източносредиземноморската раса към която са принадлежали, древните саки от Южен Памир в бившия СССР (Хан Кансян, 1987).

(7) Некропол Тудунму (Tudunmu), Чжаосу (Zhaosu), по горното течение на река Или. “Tudunmu” означава погребение със земен насип, надгробна могила (Курган). Това са некрополи разположени в Сятай (Xiatai), Бома (Boma) и т.н. в региона на Чжаосу, близо до границата между Китай и Казахстан. Възрастта на тези гробове е около 2400 - 1800 години, според метода C-14 за датирание. Някои археолози смятат, че некрополите са оставени от древните саки и усунци. По-голямата част от изследваните 13 черепа (седем мъжки и шест женски) са усунски и само два – сакски, според морфологичните характеристики. Тези черепа са с по-нисък черепен свод и 11 от тях могат да се класифицират като принадлежащи към западния (кавказки, европейски) расов тип.

Мъжките черепа, са по-масивни, със средна степен на профилен ъгъл на фронтална кост, изпъкване на надочните дъги и глабелата, дълбока носна депресия, по-високо лице със средната степен на ширината, средната степен на лицевата проекция в напречната равнина, умерено дълбоки суборбитални ямки, предимно с широки орбити и силно изпъкнали носови кости. Гърба на носа е с умерено ниво на проекция, средна ширина на носните отвори. Съществуват ясни различия между индивидите, но като цяло те принадлежат към памиро-ферганската раса, и по-широките си черепни сводове се отличават от типичната западна расова характеристика. Двата женски черепа показват ясно монголоидни характеристики, и са вероятно смесен тип монголоидно-европейски. По-голямата част от черепите в некропала се отнася до популацията на саките и усунците в Средна Азия, но се отличават по характеристики от древните саки, източносредиземноморски тип, от Южен Памир в бившия СССР. (Хан, Kangxin et. al., 1987b).

До момента, не са открити палеоантропологически доказателства за съществуването на човешки популации в Синцзян през палеолита. Някои културни находки, посочени от някои учени като палеолитни са подложени на критика. По този начин не разполагаме с надеждни материали от палеолита, което показва че областта не е влизала в първоначалния ареал на разселението на *Homo sapiens*. Въз основа на анализ на материалите на седемте некропла, споменати по-горе, може да се смята, че расовите морфологични характеристики на древните популации в Синцзян показват нееднороден произход (фигура 2).

Например, има най-малко три европейски подраси и повече от една монголоидни подраси. Следователно, тяхната поява и разпространение в Синцзян, като и произходът им не могат да бъдат еднакви. Но расовият състав на съвременното население на Синцзян е тясно свързан с този биологичен фон на сложен расов произход (Хан Кансян, 1985, 1991).

***

Могат да се направят следните изводи от наличната ни информация: В най-ранните етапи на бронзовата епоха в тази област, западни расови елементи с

праевропейски морфологични характеристики достигат областта на Луобубо или ез.Лоп-нор (Lopnор). Техните физически белези са близки до древните популации от Средна Азия (включително Казахстан), Южен Сибир и басейна на р.Волга в границите на бившия СССР. Що се отнася до расовият им произход, те имат пряка връзка с предшествениците си от т.нар. кръманьонски расов тип, живял в палеолита в Източна Европа. Такъв тип на късния Homo sapiens също е намерен във Воронеж, в района на река Дон. Морфологичните характеристики на тези череп са очевидно подобни на черепите от некропола Гумогоу (Gumugou) на река Концзюе (Kongque) или Кончедаря.

Няколко века преди Р.Хр. или малко по-рано, други расови елементи, близки до източносредиземноморската раса достигат до западните части на Китай, от района на Средна Азия на бившия СССР. Тяхното движение е от запад на изток и се маркира от некрополите Сянбабао, Ташкурган, Шанпула, Лулан (Xiangbaobao, Tashkurgan, Shanpula-Luoru, Loulan гробища). С други думи те преминават южната граница на Таримския басейн и достигат до ез.Лоп-нор. Този факт хвърля светлина върху формирането на расовата характеристика на държавата Лулан и населението в региона. В допълнение този средиземноморски елемент е преминал в Тяньшанския планински район по протежение на северната граница на Таримския басейн, и се смесва с предишното население (например, както в Алагоу). Това кореспондира и с откриването на неолитните погребения в Средна Азия (в бившия СССР) като например културата Анау (Туркменистан) съществувала преди около 6000-5000 години. Носителите на Анау принадлежат към средиземноморския расов тип, както и древните сакиобитавали около VI в.пр.н.е., Южен и Югоизточен Памир в бившия СССР.

Всички антропологически материали, посочени по-горе изглежда маркират древния “път на коприната” от Китай до Средна Азия и подкрепят древните миграции на европейско средиземноморско население от Средна Азия през Памирското платото (фигура 3).

Няколко века преди Р.Хр., или може би по-рано, някои западни расови елементи (с по-ниски черепни сводове) достигат до горното течение на р.Или и Таримските планини (например, некрополите Чжаосу и Алагоу). Как се формира този расов тип³, не е много ясно? Някои учени смятат, че в резултат от смесването на праевропейци с монголоиди се получава това снижаване на черепния свод. Но не е сигурно какви точно монголоидни елементи се вземат под внимание. Други учени смятат че това е резултат от смесването на праевропейски и източносредиземноморски популации. Колко далеч тези хора се разпространяват в Синцзян, толкова нараства и степента на изява на този расов тип, който подлежи на продължително изследване. Най-ранната поява на монголоидно население в Източен Синцзян не е много ясна, но се предполага че това е преди около 3000 години, или малко по-рано (главно в източните [N.B.] части на Синцзян, например, некропола Янбулак в Хами). Те също са намерени и в некрополите с по-западно разположение но в много по-малки количества. Само около 10% от изследваните 274 черепа, описани в това изследване, имат ясна монголоидна характеристика.

---

³ б.пр. става дума за т.нар. памиро-ферганска раса. Формирането и е ясно и започва още в карасукската епоха. типични нейни представители са били тохарите в Синцзян, както и сарматите в Евразия (вкл. и прабългарите).

Повечето от тях са удължени и високи черепни сводове, което не е типично за черепите на монголоидната раса.

Може да се заключи че поне няколко века преди Р.Хр. миграцията на население е много по-изразена от запад на изток в Синцзян, отколкото на монголоидите от изток на запад. Част от европейците достигат района на Хами около X в.пр.н.е. А движението на монголоидите на запад започва едва по времето на династията Хан. Това се потвърждава и от данните от изворите за експанзията на Хсюнну (хуните) и по-късно на Туцзе (тюрките). Съгласно изследвания на китайските археолози древна култура на Синцзян е дълбоко зависима от развитието на съседните региони, като Средна Азия, Казахстан, Южен Сибир и Алтай, както и Гансу и Цинхай в Китай (Шуй Тао, 1993). Пътищата, по които тези различни култури преминават през древен Синцзян съвпадат с тези, по които представителите на различните раси, са се заселили в региона (фигура 4).

Литература:

Han Kangxin, 1985. "A Preliminary Study of the Racial Problem of the Ancient Population of Xinjiang ." *Social Sciences of Xinjiang*, No. 6, pp. 61-71.

Han Kangxin, 1986a. "Anthropological Characteristics of the Human Crania from Loulan Site, Xinjiang." *Acta Anthropologica Sinica*, Vol. 5, pp. 227-242.

Ha. Kangxin, 1986b. "Anthropological Characteristics of the Human Skulls from the Ancient Cemetery, Gumugou, Xinjiang. " *Acta Archaeologica Sinica*, No. 3, pp. 361 - 384.

Han Kangxin, et. al., 1987a. "The Study and Reconstruction of the Skulls from the Ancient Group Tombs, Luopu-Shangpula, Xinjiang." *Archeology and CulturaE Relics*, No. 5, pp. 91-99.

Han Kangxin, et. al., 1987b. "Anthropological Materials from Wusun Tombs, Zhaosu, Xinjiang." *Acta Archaeologica Sinica*, No. 4: pp. 503-523.

Han Kangxin, 1987c. "The Crania from the Xiangbaobao Cemetery, Tajik County, Xinjiang." *Cultural Relics of Xinjiang*, No. 1, pp. 32-35.

Han Kangxin, 1989. "The Racial Characteristics of the Human Skulls from Shanpula Cemetery, Luopu County, Xinjiang." *Acta Anthropologica Sinica*, Vol. 7, pp. 239-248.

Han Kangxin, 1990. "The Study of Racial Elements of Bones from Yanbulake Site of Hami, Xinjiang." *Acta Archaeologica Sinica*, No. 3, pp. 371-390.

Han Kangxin, 1991. "The Racial Anthropological Study of the Ancient Inhabitants of Xinjiang and Physical Character of the Uyghur People." *Western Regions Studies*, No. 2, pp. 1-13.

Han Kangxin, 1993. "The Study of the Human Crania from Alagou Cemetery, Xinjiang." *Collected Papers about the Racial Anthropological Study of the Ancient Xinjiang Inhabitants*. The People's Press of Xinjiang.

Hjortsjo, C.H. and A. Walander, 1942. "Das schadel und skelettgut der archaologischen untersuchungen in Ost-Turlastan." *Reports from the Scien.tzifi Expedition to the North-Wesrern Provinces of China under the Leadership of Dr. Sven Hedin*. VII. Archaeology.

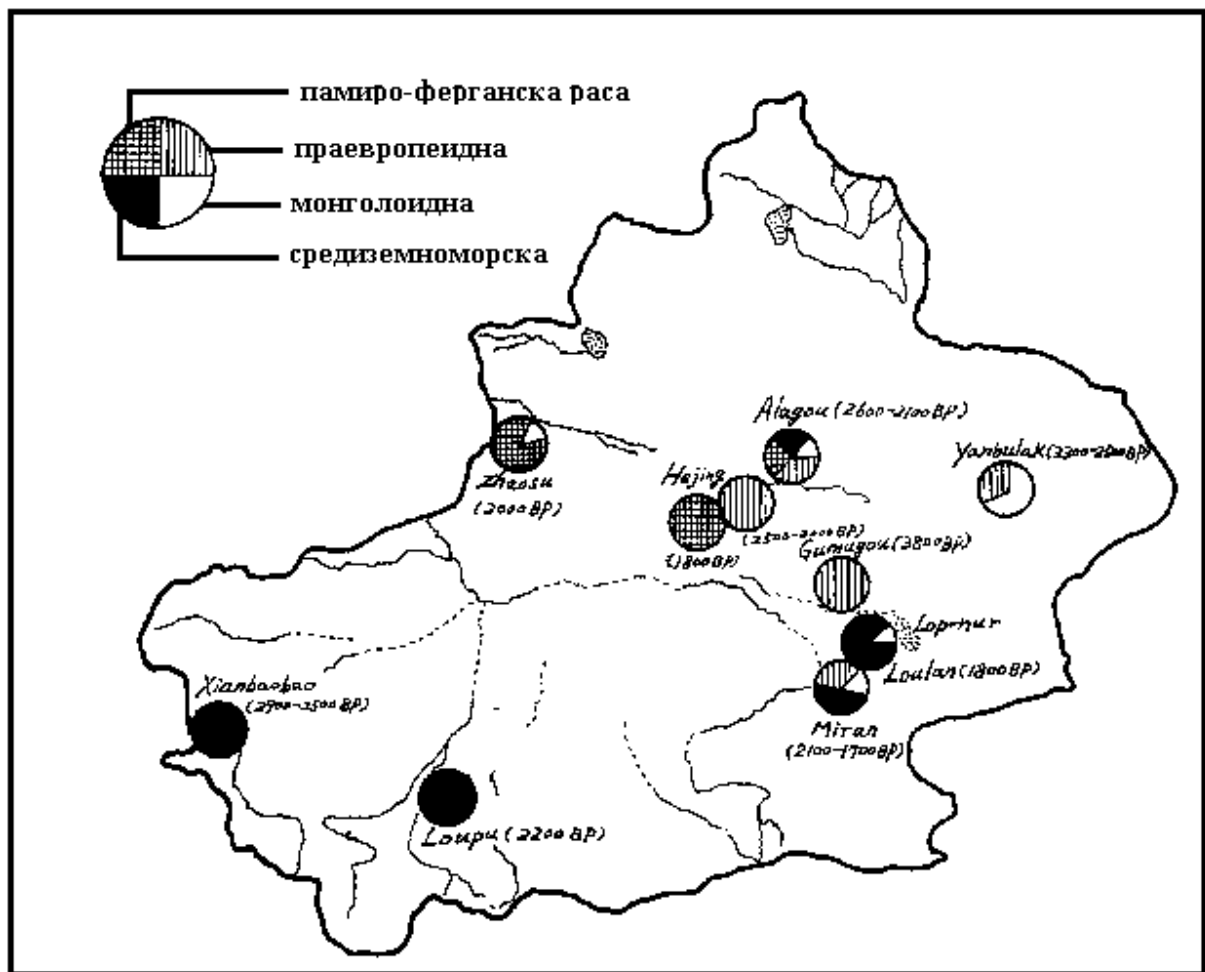
Iuzefovich, A.N., 1949. "Drevnie cherepa iz okrestnostei ozera Lop-Nora." Sbonik Muzeia Antropologi i Demografii, Vol. 10, pp. 303-311.

Keith, A., 1929. "Human Skulls from Ancient Cemeteries in the Tarim Basin." Journal of the Royal Anthropological Institute, No. 59, pp. 149- 180.

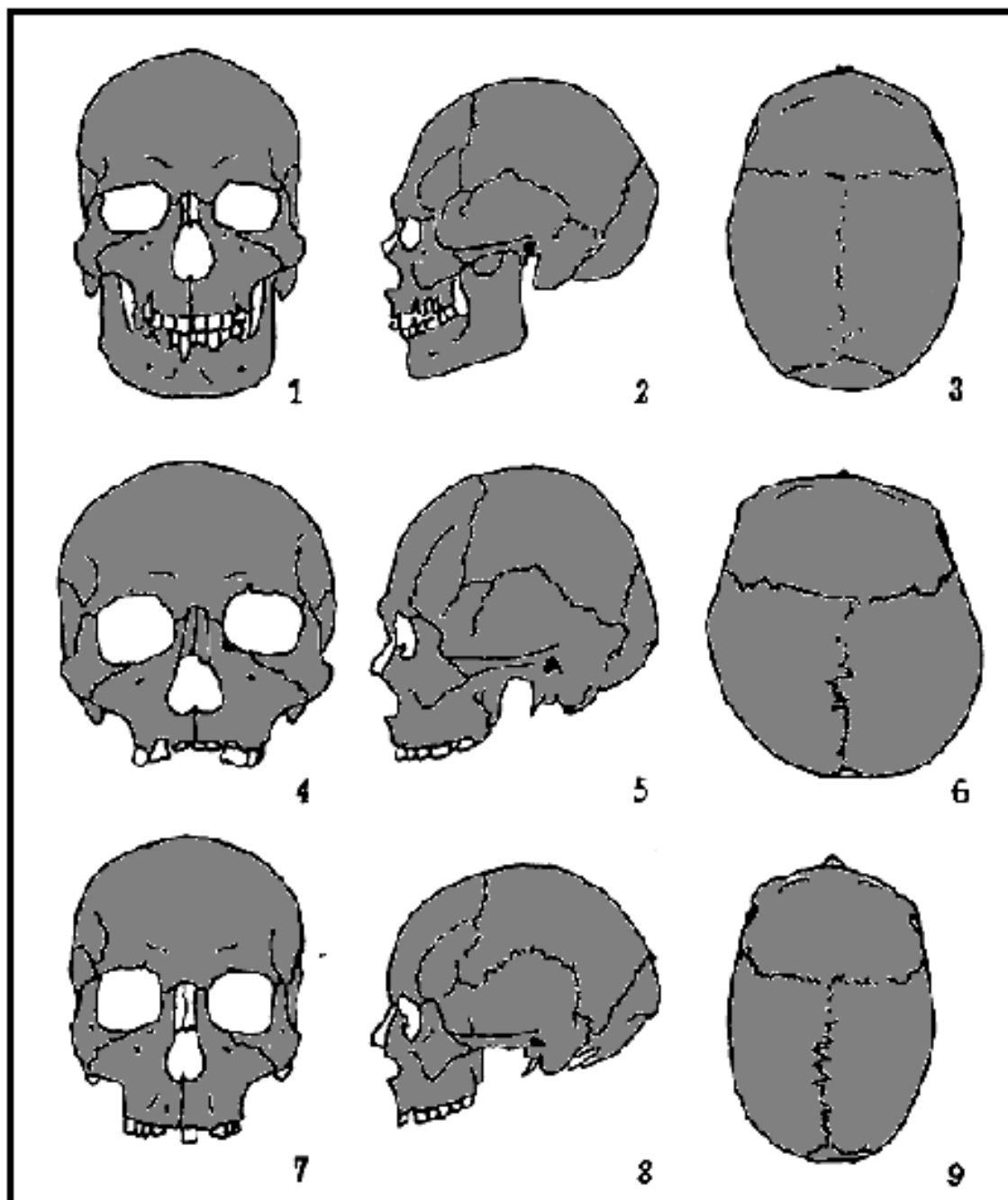
Shao Xingzhou, et. al., 1988. "The preliminary Study of the Skulls from Shanpula Cemetery, Luopu County, Xinjiang." Acta Anthropologica Sinica, Vol. 7, pp. 26-38.

Shui Tao, 1993. "A comparative Study of Bronze Age Cultures in Xinjiang -- With a Discussion of the Process of Early Cultural Exchange Between the East and the West." Studies in Sinology, Vol. 1 , pp. 449-490.

Wang Binghua, 1983. "The Excavation and Study of Gumugou Cemetery." Social Sciences of Xinjiang, No. 1 , pp. 117- 127.

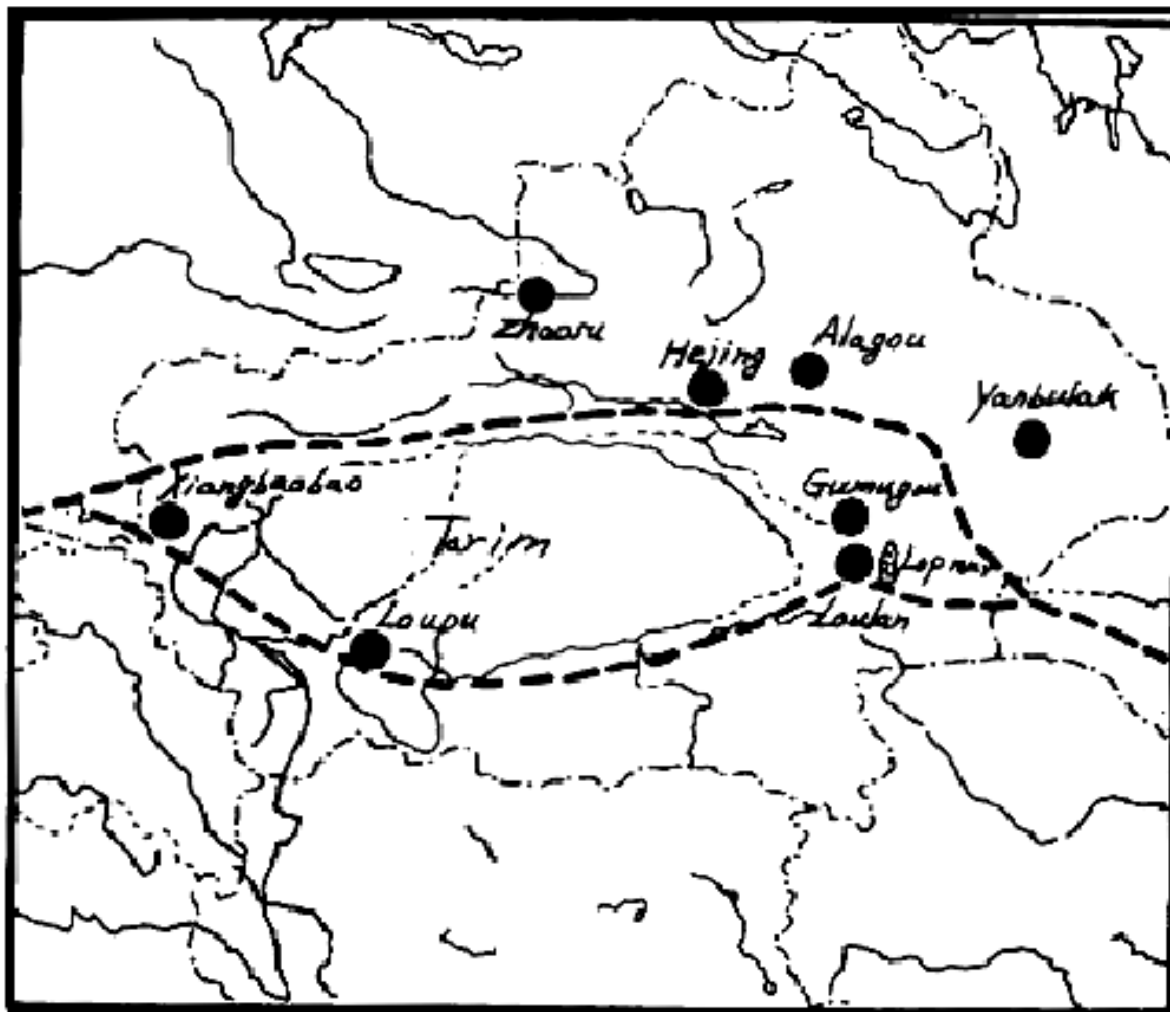

Фиг I. Локализация на некрополите и прапарциите между различните основни расови типове.

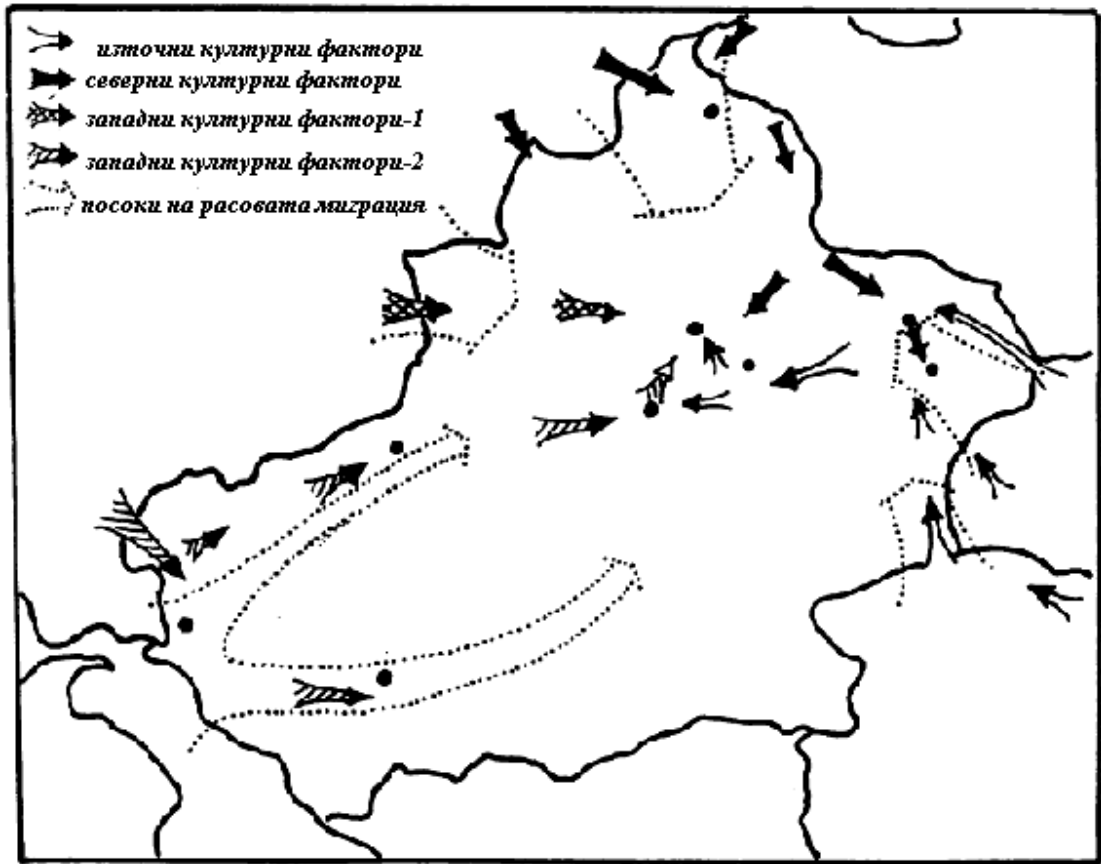

Фиг. II. Различни типове европейски черепи от Синцзян:
1-3 западноевропейски тип (Гумугоу/Gumugou)
4-6 памиро-фергански тип (Чжаосу/Zhaosu)
7-9 индо-авгански тип (Лулан/Loulan)

Фиг. III Археологически обекти от бронзовата и желязната епоха, където са открити некрополи и скелети и сравнение с “Пътя на коприната”.

Фиг. IV Съседни древни културни и расови влияния в Синцзян.

www.sino-platonic.org